

De wereld wordt steeds kleiner en dat heeft ook gevolgen voor (kandidaat-)notarissen. Huizen in en erfenissen uit het buitenland zijn al lang geen uitzondering meer. In deze serie belichten experts de notariële kant van een land waar het Nederlandse notariaat regelmatig mee te maken heeft. Deze keer is dat Italië.

Liefde voor het land van Verdi en Puccini

TEKST Martijn Rip | BEELD Truus van Gog

Het mooiste land van Europa? Over die vraag hoeft notaris Jan Schouten niet lang na te denken. Hij steekt zijn voorliefde voor Italië namelijk niet onder stoelen of banken. Niet zo gek dus dat hij het heerlijk vindt dat hij ook via zijn werk met dit land in aanraking komt. Als specialist in ondernemingsrecht helpt hij namelijk regelmatig Italiaanse ondernemers die in Nederland willen ondernemen. Dat hij zelf een aardig woordje Italiaans spreekt, is dan mooi meegenomen.

LA FANCIULLA DEL WEST

Zijn liefde voor 'Bella Italia' begon op het gymnasium. 'De Romereis was voor mij de eerste ervaring met Italië. Rond die tijd ben ik ook van opera's gaan houden. Luciano Pavarotti was toen erg bekend.' Na het gymnasium ging Schouten in Leiden studeren. Daar sloot hij zich aan bij de jonge Europese federalisten, waar hij in aanraking kwam met de actieve Italiaanse afdeling. 'Toen ik op hun verzoek naar Italië kwam, kreeg ik het idee om te gaan werken aan een buitenlandervaring.' Uiteraard koos hij voor het land van Verdi en Puccini. 'Ik sprak nog geen Italiaans, dus volgde ik een basis cursus aan de Universiteit Leiden.' Uiteindelijk koos hij voor de universiteit van Pavia. 'De meest oorspronkelijke rechtenuniversiteit.'

Jan Schouten (rechts) met zijn Italiaanse collega Giuseppe Rigano van Fieldfisher Italië. Fieldfisher Amsterdam werkt geregeld met vestigingen in Italië samen in transacties.

‘Vraag bij twijfel over de rechtsgeldigheid van bepaalde afspraken om een opinie’

De tien maanden die hij daar doorbracht, vormden voor hem de inspiratie om door te gaan met Italië.

Schouten heeft nog goed contact met een Italiaanse studievriend uit de tijd dat hij in Pavia vertoefde. Ook hij is notaris geworden. ‘Hij nam voor mij een affiche mee van het Teatro alla Scala, van mijn favoriete opera. Dat is *La Fanciulla del West*. Toen ik notaris werd en daarvoor twee bv’s moest oprichten, koos ik daarvoor als namen de eerste drie en de laatste drie woorden van mijn favoriete aria.’ Ja, de liefde voor Italië ziet diep. ‘Ik ga er regelmatig naar toe. Drink uitsluitend Italiaanse wijnen. En als het even kan, zorg ik dat ik een opera kan bijwonen. Dat geeft een extra rijk gevoel, omdat in dit land de opera is ontstaan.’

BETROKKEN

Vanaf begin deze eeuw is Schouten lid van de Italiaanse Kamer van Koophandel (KvK) in Nederland. ‘Dat is een netwerk van Italiaanse ondernemers met een vestiging in Nederland. Ze hadden behoefte aan een netwerk met niet uitsluitend Italianen. Dankzij de KvK en het Italiaanse consulaat krijg ik doorverwijzingen en assisteer ik Italiaanse bedrijven. Denk daarbij aan het oprichten van een bv, het overdragen van aandelen of het vormen van een joint venture. Het is elke keer weer heel verschillend. En voor mij is het een prettige manier om bij Italië betrokken te blijven. Ze stellen het ook op prijs dat ik ze in hun taal kan adviseren.’

Schouten richt zich vooral op de structureren van rechtspersonen. ‘Ik treed op voor Italiaanse ondernemers. Daarvoor heb ik meestal contact met bedrijfsjuristen in Italië. Ik werk daarbij ook samen met advocaten en belastingadviseurs van onze vestigingen in verschillende Italiaanse steden. Ik maak regelmatig transacties mee waarbij ik word geïnstrueerd door de directeur in Italië om een joint venture op te richten of te beëindigen. Soms gaat het ook om een joint venture met een niet-Italiaanse partij, dan is vaak het Nederlandse recht van toepassing. Als het gaat om een joint venture

tussen Italiaanse partijen, en de afspraken staan in het Italiaans, dan word ik erbij betrokken, zodat wat in de overeenkomst staat ook echt hout snijdt. Ik neem bijvoorbeeld de statuten van de vennootschap door. Ook ben ik betrokken bij het samenstellen van afspraken tussen beide joint ventures in de aandeelhoudersovereenkomst. Dan heb ik ook contact met Italiaanse advocaten om alles zorgvuldig vast te leggen. Ik doe dan in het Italiaans een voorstel om de statuten te wijzigen.’

FAILLISSEMENT

Waar hij ook mee te maken had, was de afwikkeling van een faillissement van een Italiaanse onderneming. ‘Het ging om een beursgenoteerde vennootschap met enkele nog gezonde Nederlandse deelnemingen. Ik was betrokken bij financiële herstructurering in de groep en de daaropvolgende liquidaties van de Nederlandse deelnemingen en verkoop van activa. De curator van de failliete vennootschap wilde met toestemming van de Italiaanse rechter de activa van de Nederlandse ondernemingen te gelde maken, zodat de schuldeisers konden worden voldaan. Dat proces duurde ruim twee jaar, waarna ontbinding van de Nederlandse vennootschappen volgde. Transactiedocumenten werden mij vaak in het Italiaans voorgelegd, maar hoefden dan voor mij niet vertaald te worden. Wel had ik, waar het de geldigheid van besluiten of transacties betrof, een opinie nodig van Italiaanse advocaten.’

BEPERKINGEN

De belangrijkste tip die Schouten wil meegeven aan collega’s die met Italië te maken krijgen, is dat ze hun eigen beperkingen moeten kennen. ‘Denk niet dat het Italiaanse recht vergelijkbaar is, omdat het ook op het Romeins recht is gebaseerd. Dat wij het daarom wel begrijpen. Vraag bij twijfel over de rechtsgeldigheid van bepaalde afspraken om een opinie.’ Zo kwam hij er tijdens een rechtsvergelijkende studie achter dat het Italiaans recht op het gebied van ontbindingen van rechtspersonen sinds 2006 een andere ontwikkeling heeft doorge-

maakt. In Nederland is de rechter toetsingsbevoegd bij het vaststellen of een besluit tot ontbinding kan worden herroepen. ‘Maar in Italië ligt dat niet bij de rechter, maar coördineert de notaris dat proces. Ik heb naar aanleiding van mijn onderzoek voorgesteld om hetzelfde systeem hier te overwegen. De procedure is daardoor laagdrempeliger, sneller en goedkoper.’

Wat de Italianen dan weer niet gewend zijn, is dat in Nederland de notaris kan optreden als partijadviseur. ‘Daar zijn notarissen altijd onpartijdig. Ze mogen zich ook niet associëren met advocaten. Wel hebben ze een goede verstandhouding met die beroepsgroep.’ Notarissen met een specialisatie, zoals in Nederland, kennen ze ook niet. ‘Alle notarissen zijn ook werkzaam in alle drie de grote notariële rechtsgebieden, al is het wel zo dat de een wat eerder betrokken wordt bij ondernemingsrecht dan de ander.’ Nog een laatste tip voor andere notarissen? ‘Bezoek eens Friuli of Piemonte. Schitterende regio’s!’ ■

ITALIË

Inwoners: 60.359.546

Oppervlakte: 301.339 km²

Aantal notarissen: 4.970

Aantal notariskantoren: 4.970

Notarissen per 100.000 inwoners: 8,2

Opleiding: Een master rechten met een stage van ten minste 18 maanden. Daarna volgt een schriftelijk examen van 3 dagen bij het ministerie van Justitie in Rome. Elke dag krijgen deelnemers een casus voorgelegd, waarvan ze een akte moeten maken. Ook moeten ze over de casus een paper schrijven. Wie slaagt voor dit examen, wordt uitgenodigd voor een mondeling examen in het ministerie van Justitie. Degenen die ook voor dit examen slagen, worden benoemd tot notaris. Dat kan omdat er in de praktijk altijd minder kandidaten zijn dan beschikbare vestigingsplaatsen.

Pensioenleeftijd: 75 jaar

De notaristarieven in Italië zijn in 2006 vrijgegeven. Vrije vestigingsplaatsen kennen ze dan weer niet. Wie notaris wil worden, heeft echter de plekken voor het uitkiezen. In 2018 waren 1.241 beschikbare vestigingsplaatsen niet toegewezen.